26րդ ՏԱՐԻ Թիւ 7157 24 ՅՈՒԼԻՍ 1909 ՈՒՐԲԱԹ Août 1909 26me année N. 7157

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 86 Ղ.շ.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 25 Ֆր.
» » վեցամսեայ 13 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌كین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆ

Այսօր կ'աւարտի չորրորդ էջի մեր թերթօնը, Համիտեան Ռէժիմ, որ իբր քաղաքական պատմութիւնը Թուրքիոյ վերջին երեսնամեայ շրջանին, ախորժով կարդացուեցաւ: Իբր բերանփոխ՝ այս անգամ մեր ընթերցողներուն կ'ընծայենք զուտ վիպական գործ մը, որ դեռ նոր հրատարակուած և արդէն իսկ մեծ ընդունելութիւն գտած է:

Հարկ չկայ երկար գովեստներ հիւսելու սոյն թերթօնին շուրջը: Ծայրաստիճան յուզումնալից ու շահեկան վէպ մըն է, որ առաջին թիւերէն իսկ հետաքրքրութիւնը կը լարէ, զայն հեւ ի հեւ անհամբերութեան մը հասցնելու աստիճան: Մեր հրատարակելիք թերթօնը պիտի ըլլայ

ՋՈՒՐԻՆ ՄԷՋ ԱՊՐՈՂ ՄԱՐԴԸ

ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐԱԿԱՆ ու ՍԻՐԱՅԻՆ ՎԷՊ

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ԺԱՆ ՏԸԼԱ ՀԻՐ

Մեր ընթերցողները վէպին անունէն կրնան գուշակել թէ ինչ տարօրինակութիւններու հանդիսատես պիտի ըլլան վէպին ընթացքին մէջ, որ, ճարտար վիպագրի մը գրչէն ելած, մեծ հաճոյքով պիտի կարդացուի ամէնուն կողմէ, գեղեցիկ ժամանց մը հայթայթելով, քաղաքական արդի տենդոտ կեանքին հրատապ լուրերուն ընթերցումէն յետոյ:

Նոր թերթօնը վաղուընէ սկսեալ պիտի հրատարակենք թերթին առաջին և չորրորդ էջերուն մէջ:

ՀԱՅՈՑ ԾԱԳՈՒՄԸ

ԸՍՏ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԵԱՆՑ

Ա.

Արդի բանասիրութիւնը, գանկաբանութիւնը և ընկերային գիտութիւնները, մէկ խօսքով, ամբողջ գիտական աշխարհը գրեթէ համաձայն են Հայոց՝ հնդեւրոպական ազգերու շարքին մէջ կարեւոր տեղ մը գրաւելուն:

Ինչ է հնդեւրոպական կամ հնդկագերման կոչուած ազգը —մայր ազգը— ընդհանրապէս:

Բազմաթիւ տօքիւմաններ ունինք այսօր հաստատող այն պարագան թէ, նախապատմական ժամանակի մը մէջ խումբ մը ժողովուրդ բնակելով Սեւ ծովի հիւսիսային արեւմտեան կողմը—Ուրալ-Վոլկայի բերաններուն—terre-noire կոչուած դաշտավայրին մէջ, ծնունդ տուած են զանազան ազգերու եւրոպական և ասիական շարք մը ժողովուրդներու:

Թէ ինչո՞ւ «Ուրալ-Վոլկայի հովտին մէջ բնակած են» կ'ըսեն և ոչ Իրանի կամ Քապուլի հովտում, ինչպէս շատերը կը պնդեն, ատիկա հաստատուած է զանազան փաստացի իրողութիւններով. օրինակի համար բառերու բաղդատական, կլիմայական, հողագրական, և ջրագրական զանազան միջոցներով: Օրկ. հաստատուած է որ, հնդեւրոպական ազգերը ունին այնպիսի բուսաբանական-կենդանաբանական անուններ, որոնք յատուկ են ոչ թէ բարձրաւանդակի և անոր կլիմայի ներքեւ ապրող ժողովուրդներուն, այլ տափարակային երկրի բնակիչներուն...:

Մեզ չի հետաքրքրեր այն պարագան թէ ինչ պարագաներու ներքեւ տեղի ունեցած են զանազան փոփոխութիւններ, լեզուական, արհեստական, գաղթային:

Կարեւորը սա է որ անոնք բնակած են տափարակ երկրի մը վրայ. ապա, երկու հոսանքներ, յստակօրէն չէչտուած՝ զատուած են հնդեւրոպական ութը խումբեր և զանոնք մղած դէպի ամ. և դէպի ար.:

Ամ. գացող ժողովուրդներու մէջ եղած են Հայերը, որոնք նախ Քարփաթեան լեռներէն անցնելով՝ Իլլերիա և ապա Թեսալիա բնակած են, Փռիւգիացիներուն շատ մօտ ապրելով, առանց երբեք անկէց սերելու, ինչպէս կը պնդեն հին յոյն մատենագիրները:

Դէպի Ար. գաղթողներն են Իրանները, Հնդիկները և մէկ երկու ուրիշ ազգեր, որոնք անցնելով Կասպեան ծովի հիւս. արեւելքէն, այժմեան տեղերը գրաւած են: Ասոնք փաստուած իրողութիւններ են. աւելորդ է կանգ առնել անոնց վրայ, միայն յիշենք պարագայ մը:

Բանասիրական աշխարհը իր խորին հետազօտութիւնները առաջ տանելով հաստատած է որ նախքան հնդեւրոպական ազգերու բաժանումը, լեզուական-հնչական երկու որոշ տարբերութիւններ զգալի եղած էին. լեզուական երկու ձգտումներ, որոնք այսօր իսկ գլխաւոր յատկանիշը կը կազմեն երկու խումբերու տարբերութեան: Հնչման այդ զանազանութիւնը կը կայանայ Qի և Kի կրկնակ կազմութեան մէջ. Ամ. ժողովուրդի մէջ այդ հնչումը մեղմ բնաւորութիւն մը ստանալով եղաւ «կակղահնչիւն», «առաջացեալ». իսկ Ար. մէջ այս յօդաւորութիւնը մինչեւ ծայրը գնաց և եղաւ «սուլող»:

Կակուղ «k»ն ներկայացնենք cով և սուլող «k»ն sով և առնենք «հարիւր» բառը. արեւմուտք այս բառը կ'արտասանէր centum (մեղմ). իսկ արեւելք՝ satam (սուլող և թանձր): Centum ժողովուրդը համախմբուած է Եւրոպայի մէջ, իսկ satam ժողովուրդը՝ Ար.: Հայերը, լեզուական-հնչական ձգտում satamի խումբին կը պատկանին. այսու ամենայնիւ ոչ անոնց հետ գաղթեր են և ոչ ալ անոնց լեզուէն ազդուած են:

Արդէն, նախ քան գիտական վերջին հետազօտութիւնները, յունական աւանդութիւնը և պատմիչները կ'ընդունէին Հայերուն Թեսալիայէն և Մակեդոնիայէն գաղթելուն վարկածը: Հերոդոտ, Ստրաբոն յաճախ Arménie բառը գործածեր են. միայն թէ սխալմամբ կամ ուղղակի անգիտաբար զանոնք Փռիւգիացիներէ սերած կարծեր են, ինչ որ կը ժխտէ ներկայ հետազօտութիւնը և Հայոց ծագումը ուղղակի Հնդեւրոպական soucheէն կը բերէ: Այս ալ փաստուած է: Հիմնուելով ընկերային գիտութեանց վրայ՝ մենք միշտ երկրագործութիւնը նոր երեւոյթ մը նկատած ենք քաղաքակրթութեան մէջ, որով Փռիւգիացիներու և Հայոց լեզուին մէջ գտնուած երկրագործական նման բառերը երբեք փաստ մը չեն թէ Հայերը անոնցմէ սերած են. ընդհակառակն, ատիկա ապացոյց մըն է թէ այս երկու ազգերը երկար ժամանակ իրարու հետ ապրեր են միայն, ուրիշ ոչինչ:

Գանկաբանութիւնը դեռ վճռական բան մը ըսած չէ այն ընտանիքի մասին, որուն կը պատկանին Հայերը: Երկու գիտնականներ միայն, Վիրխով և Քրէչմըր, կարծած են տեսնել մեծ նմանութիւն Հայոց և Փռիւգիացիներու գանկին միջեւ. չգիտենք թէ Պօղազքէօյի մօտերը գտնուած այս մարդկային բեկորները ո՞ր աստիճան վստահելի են. արդեօք փռիւգիակա՞ն են. դեռ աւելին կայ. կարելի է այդ գանկերը նոյնքան Հիթիթներուն և ուրիշ ազգերուն վերագրել. բայց ինչ կապ ունին Հիթիթները Փռիւգիացիներուն հետ. եթէ կայ այդպիսի կապ մը, գէթ ներկայ պատմութիւնը կ'անգիտանայ զայն:

Մենք, որոշ չափով արդէն չէչտեցինք թէ, Հայերը, իրենց լեզուական հայեցակէտէն քննուելով, կը պատկանին Հնդեւրոպական խմբին. սակայն փաստեր չբերինք...:

1. Նախ ունինք 45 հատ անասուններու անուններ, որոնք յատուկ են տափարակային երկրի և որոնք ութը խմբին մէջն ալ նման են:

2. Հայերէնի բառակազմութիւնը ընթացած է Հնդեւրոպական լեզուներու ուղղութեամբ, հոլովներու և խոնարհումներու համընթաց ձեւերով, որոնք նոր կայի և կատարեալի մէջ երեւան կուգան ամենէն աւելի: Օրինակ.

Լատ. Maneo, Հայ. Մնամ (ներկայ)
» Mansi, » Մնացի (կատարեալ)

3. Հնդեւրոպականի մէջ յաճախ յօդնակին ցոյց կուտայ մէկ առարկայ, բաղկացած քանի մը մասերէ. նոյնը կայ և և հայերէնի մէջ. օրինակ, դէմք, երեսք:

4. Ա՛լ աւելի կը չէչտուի հայերէնի և հնդեւրոպական միւս լեզուներու նմանութիւնը, երբ քննենք նախադասութիւններուն կազմութիւնը և շարադասութեան ձեւերը. հայերէն «Աւետարան»ը գրեթէ բառ առ բառ թարգմանութիւնն է յունարէնին:

ՃՈՐՈԽԻ ԵԶԵՐՔԷՆ

Յուլիս 10ի հանդէսները.— Դպրոցական քննութիւններ եւ արձակուրդ. — Իւլէմայի մը մահը:

ԲԱԲԵՐԴ, 13 Յուլիս

Սահմանադրութեան տարեդարձը հոս՝ Բաբերդի մէջ ալ խրախճանքով տօնուեցաւ: Դեռ յուլիս 9՝ հինգշաբթի օրէն, բոլոր պաշտօնատուները թարմ ոստերով, գոյնզգոյն դրօշներով, վերտառութիւններով ու լապտերներով տօնական շքեղ վայելչութիւնով մը զարդարուած, պճնուած էին: Միւս օրը՝ ուրբաթ կառավարական շէնքին առջեւ պաշտօնական աղօթքէ և շնորհաւորական հանդիսաւոր մաղթանքներէ ու գայմագամ պէյին և զինուորական հարիւրապետ Ֆուատ պէյի բերանացի ու գրաւոր բանախօսութիւններէն ետքը՝ թնդանօթներու որոտին հետ, կանխաւ բերել տրուած քանի մը հատ տավուլ զուռնայի զոռ չէչտերը ուրախութիւն կը սփռէին ամէն կողմ: Կառավարական յարկին առջեւ կարճ հայ. բանախօսութիւն մըն ալ ըրաւ Դաշնակցական Պ. Խմօ (*): Ընդունելութիւնները կատարուեցան որոշ յայտագրի մը համաձայն: Իթթիհատի քլիւպը փառաւոր կերպով պճնազարդուած էր և տեղական նուագածուներու խումբ մը մինչեւ վերջը կը նուագէր զանազան կտորներ: Գիշերը անհամար հրձիգները երկինքի պորտը կը հրդեհէին օձային փայլուն բայց հսկայ դալարումներով: Հակառակ դրուած արգելքին՝ զէնքի բազմաթիւ հարուածներ կը ձայնակցէին հրթիռներու ֆշֆշոցին: Պէտք մաղթէինք որ առաջին այս ճոխ ցոյցերը, որ անխտիր էին, Սահմանադրութեան սրտագին և գիտակից փարումի մը արտայայտութիւնն ըլլային:

⁂ Դպրոցական քննութիւնները աւարտեցան և սովորականէն կանուխ, յուլիս 5էն, սկսաւ այս տարի արձակուրդը: Ժողովուրդը բոլորովին պաղած դպրոցէն՝ անտարբեր էր քննութեանց հանդէպ: Մեսր. և Արամ. վարժարանները որ տարիէ մը ի վեր անձուկ կապով մը կապուած էին, բաժնուեցան: Քննութեանց աւարտումէն անմիջապէս վերջ Ճիկրաշէն Թաղի Թաղ. Խորհուրդը միութիւնը լուծուած յայտարարեց, միութիւն մը որ մաղէ թելով կապուած էր և մէկ տարի հազիւ տեւեց հազարումէկ նեցուկներով: Այժմ Թաղ. Խորհուրդ. և Պարգեւ վրդ. կ'աշխատին ուսուցիչներու յուլիսի թոշակը զեղչել... պիւտճէն հաւասարակշռելու բարի դիտաւորութեամբ: Խե՛ղճ ուսուցիչներ, տարին ամբողջ սոխի սխտորի 5—10 փարայով ապրին հաշուեկցեան թոշակնին, տարւոյն վերջն ալ տարբեր կերպով չափի ձեւի կը բերուի ամսաթոշակնին: Ո՞ւր էին խնայասէր Պարգեւ վրդ. և Թաղ. Խորհուրդ. այն ատեն ինչպէս կը մտածէին երբ 15 ոսկի ի զուր ջուրը նետեցին, չըսելու համար տարբեր տեղ մը, երբ 32 ոսկի մանկապարտիզպանուհիի մը վճարեցին, որ սակայն այդ հանգամանքով չէ որ միայն դպրոցին մէջ այլ 25 ղրշ.նոց օգնականի մը պաշտօնը միայն վարեց: Մեր այս էջերուն մէջ ըրած անաչառ դիտողութիւնները, ա՛յն ատեն, լսել չուզողները այսօր իրենց սխալը կ'ուզեն սրբագրել խեղճ վարժապետներու թոշակները կտրելով. ո՞ւր ես իրաւունք, ո՞ւր ես արդարութիւն: Բայց տգիտութիւն չէ արդարութիւն սպասել այնպիսի մարդոցմէ և մանաւանդ վարդապետէ մը որ մէկ կողմէ գործի համար առաջնորդարան դիմողներուն «հրաժարած եմ, գործի չեմ կրնար նայիլ», կը պատասխանէ ու տեղէն չերերար, երբ ինչպէս ժողովուրդը կըսէ, «ակռային համեմելիք քար չի կայ». բայց թեւերը վեր կը սոթթէ երբ պատարագի, ժամուցի և հրամանի խնդիրներ ըլլան: Գաւառական ժողովը ասկէ առաջ իր մէկ նիստին մէջ որոշեց և ի պաշտօնէ գրաւորապէս հաղորդեց այս վարդապետին թէ իր վեց ոսկիի թոշակը մայիս մէկէն սկսեալ 2 ոսկիի զեղչուած է: Արժանապատուութեան ամենադոյզն զգացում մը ունեցողը այլեւս չէր կրնար հանդուրժել այս անողոք անարգանքին ու կը մեկնէր, բայց Պարգեւ վրդ. առաջնորդարանի բազմոցներուն փակաւ ու մնաց ու կը մնայ դեռ իբրեւ պատուհաս մը Բաբերդցիին: Մեզի համար միակ ցաւալի պարագայ մը եթէ կայ այն ալ վարժարաններու վիճակն է որ աւաղ ալ աւելի պիտի վատթարանայ, քանի որ ներկայ ընթացքով անկարելի պիտի ըլլայ վերաբանալ զանոնք, որովհետեւ դրամ չկայ բացարձակապէս:

⁂ Քանի մը օր առաջ Բաբերդ ցաւալի կորուստ մը ունեցաւ յանձին Տէյիրմէնճիզատէ հօճա Իպրահիմ էֆ.ի: Հանգուցեալը որքան նշանաւոր իւլէմա տեղւոյն մէջ, ա՛յնքան ալ ժողովրդական էր և յարգուած ամէնէն: Իբրեւ ջերմ սահմանադրական՝ ապրիլի սկիզբներուն իր քարոզութիւնները ժողովուրդը խաղաղութեան մէջ պահելու համար և անկէ առաջ ու վերջը իր թափած ջանքերը համերաշխութեան մասին, անմոռանալի պիտի մնան և պիտի յաւերժացնեն իր յիշատակը: Հանգիստ, կրկնակի հանգիստ իր ոսկորներուն:

Յ. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

(*) Ըստ մեզ՝ Թուրքերու առջեւ Թուրքերէն խօսելու է որ պատուաբեր ըլլայ. կամ Թուրքերէն խօսելու է կամ բնաւ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Ռուսիոյ կայսեր կողմէ Շէռպուրի մէջ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին տրուած այցելութեան միջոցին Մաթէնի խմբագիրներէն մէկը ռուսական Բոլեարնաեա Զուիեզդա զբօսանաւին մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքիի հետ: Պ. Իզվոլսքի, ըսելէ յետոյ թէ Նիքոլա կայսեր ու Պ. Ֆալլիէռի տեսակցութիւնը նպատակ ունի աւելի ամրապնդելու երկու երկիրներու դաշնակցութիւնները, յարեց.— «Սիրալիր յարաբերութիւններ ունինք և պէտք է ունենանք Գերմանիոյ հետ: Ֆրանսայի հետ մեր դաշնակցութիւնը և Անգլիոյ հետ մեր համաձայնութիւնը, որոնք մեր արտաքին

ՏԱՌԱՊԱՆՔԻ ՕՐԵՐԷՆ

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

Է.

Իսկ Օր. Զարուհին միեւնոյն սենեակին մէջ մնաց մօրը ու Տ. Սարգիս քահանային հետ, դուրսի յարաբերութենէն բոլորովին արգիլուած վիճակի մէջ: Թէեւ քանի մը անգամ փորձեցի հրամանով այցելել իրեն, մանաւանդ Պարսկաստան մեկնելուս ատենները, բայց արգիլուեցայ: Որովհետեւ կոտորածէն երեք ամիս յետոյ մեկնեցայ Վանէն. հոն եղած ատեններս երբեմն անցուդարձ կ'ընէի իր բանտարկուած սենեակին պատուհաններուն առջեւէն. խեղճ աղջիկը կարծես ինծի կը սպասէր, որպէս զի երթայի և ազատէի զինքը արգելափակ վիճակէն, ինչպէս որ նոյն յուսով և խոստումով հեռացած էի քովէն, ու հրաշքով մը ազատուած՝ կոտորող խուժանէն: Գուցէ ինքն ալ այնպէս կարծած էր թէ խուժանին ձեռքը ինկած էի, որովհետեւ քովէն հեռանալէս անմիջապէս յետոյ կոտորածը սկսաւ. քովի քահանային ընտանիքն ու դրացիները հոն փախած և ապաւինութիւններ տեսած ըլլալով պատմած էին:

Ամէն անգամ որ կը տեսնէի թշուառ օրիորդին երկու ձեռքով զիս կանչելը պատուհանէն, հոգիս կը քաղուէր, բայց ինչ կրնայի ընել. չէին թողուր որ գէթ մօտենայի պատուհանին քովերը ու քաջալերական խօսքերով մխիթարէի զինքը: Պարսկաստան եղած միջոցիս լսեցի որ օրիորդը արձակուած էր բանտէն և Տիգրան (Վազգէն) եղբօր սպանման օրն իսկ ձերբակալուած ու Երուսաղէմ աքսորուած էր: Իսկ Եգիպտոս հաստատուելէս երկու տարի ետքը՝ լսեցի թէ Դամասկոս տարագրուած էր վատերու մատնութեամբ: Սակայն Օսմ. Սահմանադրութեան շնորհիւ երբ Երուսաղէմ ուխտի գացի, հոն գտայ բազմաչարչար օրիորդը, բոլորովին հիւծած ու հիւանդագին վիճակի մը մէջ: Արդեօք մոռացութեա՞ն մատնուած էր թշուառ օրիորդը տասներկու տարուան աքսորական վիճակին մէջ իր գաղափարակիցներէն կամ իրեն պատկանած կուսակցութենէն, որուն հոգեւին փարած ու շատ ծառայութիւններ մատուցած էր: Այս մասին գէթ ես չեմ կրնար «այո՛» ըսել, որովհետեւ քանիցս բանիւ և գրով դիմումներ եղան ինծ որ զայն ազատելու միջոցները գտնէի. թէեւ այս յաջողութիւնը ունեցայ կարելիութեան սահմանին մէջ, բայց ամէն անգամուն ալ չուզեց յօժարիլ օրիորդը, առարկելով թէ «փրկութիւնս ընդհանուրին ազատութեան մէջը պիտի փնտռեմ», ինչպէս Երուսաղէմի մէջ ալ ինծ յիշեցուց այդ խօսքերը:

⁂

Օտարութեան զոհ եղողներու մասին խօսելով, պէտք է անաչառութեամբ քննադատեմ նաեւ իմ սխալներս: Իբրեւ քահանայ և կրօնքի պաշտօնեայ, պարտաւոր էի ամէն հալածանքի ու նեղութեանց դիմադրել, և ուրիշ շատ մը եկեղեցականներու օրինակին հետեւելով, պարտաւոր էի անձս դնել ինծ յանձնուած հօտին վրայ, մինչեւ վերջին շունչս կապուիլ ու մնալ անոր հետ, սակայն երկրին աւերումները տեսնելով թողուցի ու հեռացայ՝ ուրիշ շատերու նման օտար աստղերու տակ բախտ գտնելու յոյսով: Աւա՜ղ, թշուառութիւններ և չարանախանձ անձերու հալածանքները թուլացուցին հաւատքս ու ժամանակ մը մղեցին զիս օտար այգիի մշակութեան, հոն թաղելով անարատ պատիւս: Այդ անդունդին մէջ պիտի մնայի, եթէ Հայոց Հայրիկին ազատարար ձեռքը չհանէր ինծ՝ իր գորովալի և յորդորական կոչերով: Օրհնեա՛լ ըլլայ իր յիշատակը:

Չարանախանձներ ջանացին վտարել զիս Ափրիկեան Տրիպոլիս, ուր կարգալոյծներ իսկ յանձն առած չէին երթալ, այլ Օրմանեան նախկին Պատրիարք, հակառակ Ամենայն Հայոց Հայրապետին կոնդակաւ ըրած որոշման, հրաման հրամանի վրայ կ'արձակէր առ Այվազեան Սրբազան, որուն խորհուրդով և պաշտպանութեամբ ազատեցայ այդ բռնակալական հալածանքէն:

Ճամբաները բացուած են, և ամէն ոք կը ջանայ վերադառնալ դէպ ի իր հայրենի օճախը, իսկ ես կը խորհիմ տակաւին թէ ի՛նչ երեսով կամ ի՛նչ արժանիքով պիտի կարենամ վերադառնալ հոն խաղաղութեան և հանգստութեան օրերուն մէջ, երբ հալածանքի ատեններ չկրցի դիմանալ: Այո՛, անարժան կը գտնեմ զիս. հետեւաբար՝ Գահիրէի այրող կլիմային տակ պիտի մնամ միշտ, հիւանդագին ու ծերացած վիճակիս մէջ անցընելով վերջին օրերս, ներելով բոլոր հակառակորդներուս: Ահա իններորդ տարին կը թեւակոխեմ Եգիպտոս հաստատուելուս, ուր շրջապատուած եմ թէեւ բարի և համակրող ժողովուրդէ մը, սակայն սրտով և հոգւով կապուած եմ հայրենիքիս, վասն զի հոն թաղուած են մեր նախնեաց աճիւնները, հոն՝ ցիրուցան ինկած են մեր հոգեհատոր սիրելիներու ոսկրոտիքը. հոն՝ արիւնով շաղախուած են հողն ու ջուրը մարտիրոսական նուիրագործութեամբ:

Գահիրէ Ա. ԱԻ. ՔՀՆ. ՇԱՂՕՅԵԱՆ

ՎԵՐՋ

քաղաքականութեան հիմերը կը կազմեն, խաղաղութեան նպատակով յղացուած են, որով կը համաձայնին Գերմանիոյ հետ դրացիական ու սիրալիր համաձայնութեան։» Անգլիոյ մասին Պ. Իզվոլսքի ըսաւ.— «Այո, գիտեմ թէ Անգլիոյ մէջ կուսակցութիւն մը կայ որ Ռուսիոյ հետ համաձայնութեան մը հաստատուն հանգամանքին չէր հաւատար և որ այդ համաձայնութեան համար աղետալի վախճան մը կը գուշակէր առաջին առթիւ։ Լաւ ուրեմն. փորձելու ժամանակը եկաւ։ Պարսկաստանի գործերը Անգլիոյ ու Ռուսիոյ միջեւ ծանր խնդիրներ առաջ բերին զորս համաձայնութիւնը լուծեց, երկու կառավարութեանց միջեւ դժուարութեան մը ստուերը իսկ չերեւցած։ Ուրիշ ատեններ, և առանց հիմնական համաձայնութեան, վստահ եղէք որ կացութիւնը բոլորովին տարբեր հանգամանք մը պիտի առնար։ Կը տեսնէք թէ Ռուսիոյ ու Անգլիոյ միջեւ համաձայնութիւնը կրնայ ապրիլ և իր փորձը տուաւ արդէն։ Բօսխի տեսակցութենէն ետքը (Անգլիոյ ու Ռուսիոյ վեհապետներուն միջեւ) նոր ձեւ մը ստացած չէ այդ համաձայնութիւնը։ Լաւ սահմանուած նպատակ մը ունի, որ կը յարմարի հիմակուան ունեցած ձեւին։ Աւելի պիտի ճշդուի ու ամրապնդուի միմիայն իր բարեբաստիկ արդիւնքներուն յայտնուելովը։» Խմբագիրը հարցուց թէ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարին հետ ունեցած տեսակցութեան կէտերը ո՛րոնք էին։ Պ. Իզվոլսքի պատասխանեց.—«Կը հասկնաք թէ դաշնակից տէրութիւններ միշտ կը տեղեկանան իրենց փոխադարձ հայեացակէտերուն՝ ներկայացող բոլոր գործերու մասին։ Տեսակցութիւնները թոյլ կուտան աւելի մանրամասնօրէն խօսակցելու, ինչ որ անկարելի է հեռուէն։ Գրեթէ բոլոր խնդիրները նկատողութեան առինք. խօսեցանք Կրետէի մասին, որուն նկատմամբ Ռուսիա միշտ կը խորհի թէ պէտք է պահպանել Թուրքիոյ գերագոյն իրաւունքները։ Պալքաններու մէջ մեր քաղաքականութիւնը միշտ միեւնոյնը պիտի ըլլայ՝ իրաց վիճակին պահպանութիւնը, առանց փառասիրական նպատակներու։ Չեմ ուզեր խօսիլ անցեալ դէպքերու վրայ, բայց գիտէք թէ Եւրոպա ո՛րքան յուզուեցաւ երբ իրաց նախկին վիճակը խանգարուեցաւ Պոսնայի կցումովը։ Եւ արդէն այդ խնդրոյն առարկան ալ դաշնադրութեան մը մեկնութիւնն էր։ Մտածեցէք թէ շատ յանդուգն քաղաքականութիւն մը ի՛նչ հետեւանքներ կրնար ունենալ։ Ռուսիա առաջուան պէս միշտ խաղաղութեան փափաքող պիտի ըլլայ. ամէն բան պիտի ընէ զայն պահպանելու համար, ինչպէս ըրաւ պուլկարական գործերուն լուծմանը աջակցելով։ Ասոնք էին մեր տեսակցութեան առարկաները։» Պ. Իզվոլսքի նաեւ սա յայտարարութիւնը ըրաւ ուրիշ խմբագրի մը.— «Արեւելքի մէջ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը այն է, ինչ որ էր վերջին ամիսներուն։ Գորովալից զգացումներ կը տածենք Պալքաններու Սլաւներուն նկատմամբ, որոնց տեւական յառաջդիմութիւնները իրական ուրախութիւն մը կը պատճառեն մեզ։ Ասկէ աւելի բնական ու օրինաւոր բան մը կրնա՞յ ըլլալ։ Միւս կողմէ շատ համակիր ենք օսմ. նոր ռէժիմին։ Ջերմ մաղթանքներ կ'ընենք անոր բարգաւաճմանը։ Կրետական խնդրոյն գալով, պատճառներ ունինք հաւատալու թէ խաղաղասիրութեամբ պիտի լուծուի, ինչպէս միշտ յուսացած ենք։»

ՇԷՐՊՈՒՐԻ առջեւ երբ Ռուսիոյ կայսեր այցելութեանը առթիւ հանդէսներ տեղի կ'ունենային, Նիքոլա Բ. Standart զբօսանաւին մէջ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշոնի հետ տեսակցեցաւ, ռուս քաղաքականութեան ընդհանուր տեսութիւնները պարզելով։ Poljarnaja Zviezda մէջ ալ երկու ժամու չափ խորհրդակցութիւն կատարեցին Պ. Պ. Բիշոն ու Իզվոլսքի և Պետերսպուրկի ֆրանսական դեսպան Պ. Լուի ու Բարիզի ռուս դեսպան Պ. Նէլիտով։

ՍՊԱՆԻՈՅ զանազան նահանգներուն մէջ հանդարտութիւնը հետզհետէ կը վերահաստատուի։ Գործարաններու և հանքերու մէջ աշխատութիւնները կը վերսկսին։ Կառավարութիւնը թոյլատու ընթացք մը ունի Պ. Բապլօ Իկլէզիասի և միւս ընկերվարականներուն ու հանրապետականներուն հետ, որոնք վերջերս ձերբակալուեցան։ Ասոնք արտօնուած են իրենց ընտանիքը ու բարեկամները տեսնելու։

—Մելիլայի մէջ, սպանիական փոխադրախումբի մը վրայ կատարուած յարձակումէն զատ, ուրիշ նոր դէպք չէ պատահած։

ԻՏԱԼԻՈՅ քաղաքապետութեան Խորհուրդին մէջ Պ. Տէլլա Սեդա բուռն ճառ մը արտասանեց, հաստատելով Իտալիոյ ու Ռուսիոյ ժողովուրդներուն համերաշխութիւնը Ցարին դէմ, որ կը պատրաստուի Իտալիա այցելելու։ Հանրապետական ու ընկերվարական անդամները ծափահարեցին։ Քաղաքապետ Պ. Նաթան ուզեց այդ ցոյցը արգիլել նիստը փակելով։ Պ. Տէլլա Սեդա ճառը շարունակեց, խօսքը ուղղելով ունկնդիրներու սրահը գտնուողներուն։

ՌԱՑ ՆԱՄԱԿ.— Անգլիոյ Լորտերու ժողովին և Երեսփ. ժողովին անդամներէն մէկ քանիին հովանաւորութեան տակ գտնուող կարգ մը քաղաքական և ուրիշ անձնաւորութիւններ բաց նամակ մը ուղղեցին Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Սըր Էտուարտ Կրէյի։ Նամակը ստորագրողներ կը յայտարարեն թէ փափաքող են երեւան հանել կարգ մը իրողութիւններ որոնք պիտի փոխեն անգլեւռուս հակառակութեանց մեղմացուցման առթիւ առաջ եկած գոհունակութեան զգացումները։ Նամակը դիտել կուտայ թէ, կազմակերպուած յեղափոխական շարժումները թէեւ անհետացած են, սակայն Ռուսիոյ մէջ զսպողական խիստ միջոցները կը շարունակուին։ Հարիւր ութսուն հազար հոգիէ աւելի բանտարկուած են բանտերու մէջ, որոնք հազիւ հարիւր եօթը հազար հոգի կրնան պարունակել։ Այդ բանտերուն մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւններ ծագած են. հիւանդները կը խոշտանգուին. կ'երեւայ թէ չարչարանք ալ կը տրուի՝ ըմբոստները պատժելու կամ խոստովանութիւններ ձեռք բերելու համար։ Նամակը կ'եզրակացնէ թէ բարեկամ կառավարութիւն մը կրնայ ըլլալ որ իր ազդեցութիւնը յաջողութեամբ գործէ ռուս իշխանութեանց մօտ, իրաց այդ տեսակ վիճակի մը վերջ տալու համար։

ԿԱԽԱՂԱՆԻ ՎՐԱՅ.— Պարսիկ նշանաւոր յետադիմական Շէյխ Ֆէյզուլլահ, որուն մահու պատժին ենթարկուիլը ծանուցուած է, կախաղան բարձրանալէ առաջ խոստովաներ է իր մեղապարտութիւնը և համբուրեր է վիզէն անցուած չուանը։ Այդ անձը մեղսակից է Շահ-Ապտ-իւլ-Ազիմ մզկիթը ապաստանած ազգայնականներու սպաննութեանը։ Ուրիշ կրօնաւոր մըն ալ կախաղան հանուեցաւ։ Մահու պատիժներու կիրառումը լաւ արդիւնքներ պիտի ունենայ երկրին մէջ։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

125րդ նիստ, 23 յուլիս 1909

Երեսփ. ժողովին ընդհանուր նիստը երէկ սկսաւ ժամ 2ին Ահմէտ Րիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Ատենական գործողութեանց կատարումէն ետքը, կարդացուեցաւ Ծերակոյտի նախագահին մէկ գրութիւնը՝ ծանուցանող թէ գործադուլի և տուրքերու գանձման օրինագիծերուն նկատմամբ փոփոխութիւններ կատարուած են։ Գործադուլի օրինագիծին փոփոխութիւնը կարեւոր բան մը չըլլալով Երեսփ. ժողովը ընդունեց. իսկ տուրքերու գանձման օրինագիծը բոլորովին փոխուած ըլլալով ձեռնհաս յանձնաժողովին յղուեցաւ քննուելու համար։ Ապա սկսաւ ելմտացոյցին վիճաբանութիւնը և ձեռք առնուեցաւ ելմտական նախարարութեան ելմտացոյցը։ Նախարար Ճավիտ պէյ, որ ներկայ էր, յայտարարեց թէ ելմտացոյցի յանձնաժողովին շնորհակալութիւն յայտնելէ զատ ուրիշ ըսելիք մը չունի։ Գոնիայի երեսփոխան Մուսթաֆա էֆ. ըսելով որ ելմտական նախարարութեան ելմտացոյցին նկատմամբ դիտողութիւններ ունի, բեմը ելաւ և երկարօրէն խօսեցաւ. պահ մը կարծեց թէ դիւանադպիրները իր խօսքերը չեն արձանագրեր, որով բողոքեց խօսքը անոնց ուղղելով, բայց վստահեցուցին զինքը թէ դիւանադպիրները իրենց պաշտօնը կը կատարեն։ Ուրիշ երեսփոխաններ տեսնելով որ Մուսթաֆա էֆ.ի ըսածները որոշ բաներ չեն, սկսան դիտողութիւն ընել։ Բանչէ Տօրով էֆ. զայրացած գոչեց.— «Այս խնդիրներուն համար երկարօրէն խօսիլը աւելորդ է։ Ժամանակին գործերնիս աւարտենք և մեր ծննդավայրերը երթալով յորդոր կարդանք։» Աղմուկները շարունակուեցան, որով Մուսթաֆա էֆ. հարկադրուեցաւ բեմէն վար իջնել։ Պոլսոյ երեսփոխան Ապտիւլվէհապ էֆ. պարզելով Մուսթաֆա էֆ.ի միտքը, ըսաւ թէ պաշտօնարաններու նոր կազմակերպութեանց համար ելմտական նախարարութեան կողմէ առաջարկուած 267 միլիոն ղրուշին վրայ ելմտացոյցի յանձնաժողովը երկու միլիոն ղրուշ ալ աւելցուցած է. այդ մասին պէտք է բացատրութիւն տալ։ Նախորդ ելմտացոյցին մէջ նահանգներու ծախքերը աւելորդ էին, որով Կ. Պոլսոյ երբեմնի ճոխութիւնները պէտք չէ նահանգներուն փոխանցել։ Ելմտական նախարարը պատասխանելով ըսաւ թէ իր պաշտօնարանին ծախքերուն յատկացուած գումարը նախորդ տարիին հետ բաղդատելով հարիւրին 47 պակաս է։ Ճավիտ պէյ բացատրեց ընդհանուր ծախքերու տարբերութեան պատճառները։ Յետոյ սկսաւ ելմտական նախարարութեան ելմտացոյցին յօդուածներուն քննութիւնը։ Միւֆիտ պէյ առաջարկեց խորհրդականին ամսաթոշակը 10,000 ղշ.ի բարձրացնել, սակայն ժողովը չընդունեց։ Նոյն նախարարութեան փաստաբանի պաշտօնին համար բաւական վիճաբանութիւն կատարուեցաւ։ Ոմանք կ'ըսէին թէ փաստաբանները թոշակաւոր ըլլան. ուրիշներ ալ կը պնդէին թէ յանձնուած գործին համեմատութեամբ վարձք մը ստանան։ Ճավիտ պէյ յայտարարեց.— «Այդ մասին հարկ եղած վարկը տուէք և անոր գործածութիւնը նախարարութեան թողուցէք։ Դատերուն չհետապնդելու պատասխանատուութիւնը նախարարութեան անկ է։ Նախարարութիւնը երբ ուզէ թոշակաւոր, փաստաբան կը գործածէ և եթէ փափաքի, յանձնուած գործին համեմատութեամբ վարձք մը կուտայ. գործունէութիւն ցոյց չտուող պաշտօնեաները թեւերնուն բռնելով դուրս կը նետէ։» Ժողովը համակարծիք գտնուեցաւ Ճավիտ պէյի և ըստ այնմ որոշում տուաւ։ Ժողովը նաեւ ընդունեց կալուածներու ճիւղին համար նոյն նախարարութեան պահանջած $1361^1/_2$ ոսկիի վարկը։ Ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ Րումէլիի երեք նահանգները գտնուող ելմտական յանձնաժողովները, մեծ տէրութեանց հաւանութեամբը, մէկ քանի շաբաթէն պիտի ջնջուին և թէ անոնց տեղ կեդրոնին մէջ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի՝ անդամներուն երեքը՝ նոյն երեք նահանգները գտնուող օտարազգի անդամներէն և երեքն ալ օսմանցի անդամներէ. նաեւ թէ ատոնք իբրեւ կառավարութեան պաշտօնեայ պիտի նկատուին։ Ժողովը ընդունեց ատոր համար ելմտացոյցին մէջ նշանակուած 870,000 ղրուշի վարկը. նաեւ նախարարին առաջարկութեամբ ելմտացոյցէն հանուեցան երեք նահանգներուն նոյն յանձնաժողովներուն համար նշանակուած 647 հազար ղրուշի վարկին հինգ ամսուանը։ Ճավիտ պէյին այդ նպատակով ըրածները ծափահարուեցան։ Ժողովը ընդունեց ելմտացոյցի յանձնաժողովին անունով Էմրուլլահ էֆ.ի առաջարկութիւնը թէ Սուրբէի Հիւմայունի ծախքերուն նկատմամբ գաղափար մը կազմելու համար երեսփոխաններէն երեք հոգի, այս տարի, նոյն կարաւանին հետ Հիճազ երթան։ Թէքքէներու ուտեստի վարկին համար թէեւ դիտողութիւններ ընողներ եղան, բայց ժողովը ընդունեց զանոնք։ Ամասիոյ երեսփոխան Իսմայիլ Հագգը պէյ դիտողութիւն ըրաւ ելմտական գանձէն զինուորական հանգստեան թոշակի սնտուկին յատկացուած գումարին դէմ։ Ճավիտ պէյ ըսաւ.— «Մասնաւոր տրամադրութեամբ մը իրաւասութիւն տուէք թէ զինուորական ու քաղաքային հանգստեան թոշակի սնտուկներուն բացերը գոցելու պարտաւոր է ելմտական նախարարութիւնը. ես պէտք եղածը կ'ընեմ։» Նախարարին այս առաջարկութիւնը ծափերով ընդունուեցաւ։ Ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ երկաթուղիի վարչութեանց հետ բանակցութիւն կը կատարուի աղքատ երկրագործներուն օգնելու համար. նաեւ թէ կ'աշխատի անոնց բոլոր պէտքերը հոգալու։ Առաջարկուեցաւ կէս միլիոն ոսկիի վարկ մը նշանակել՝ երկրագործութեան ի նպաստ. բայց Ճավիտ պէյ համակարծիք չգտնուեցաւ, ըսելով որ դեռ յայտնի չէ թէ եղած բացը ի՛նչպէս գոցել կարելի պիտի ըլլայ։ Ճավիտ պէյ խոստացաւ մինչեւ սեպտեմբեր հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել ի նպաստ երկրագործներուն։ Էմրուլլահ էֆ. ըսաւ թէ 20,000 ոսկիի վարկ մը նշանակուած է կահաւորման համար Չըրաղանի պալատան, ուր պիտի փոխադրուի Խորհրդարանը։ Ժողովը ընդունեց թէ՛ ատոնք և թէ ելմտական նախարարութեան ելմտացոյցին ամբողջութիւնը։

Ատեանը ժամ $5^1/_2$ին փակուելով, ժամ մը ետքը վերստին բացուեցաւ։ Նկատողութեան առնուեցաւ հանրային ապահովութեան ելմտացոյցին մէջ ոստիկաններու ամսաթոշակներուն վերաբերեալ մասը, որուն նկատմամբ որոշում մը տրուած չէր նախորդ նիստին մէջ։ Վիճաբանութիւններ կատարուելէ ետքը, խնդիրը լուծուեցաւ և ժողովը որոշեց ոստիկաններու ամսաթոշակին համար չորս հարիւր ղրուշը ընդունիլ իբրեւ նուազագոյն քանակութիւն։ Էմրուլլահ էֆ. բացատրութիւններ տուաւ պետական Խորհուրդին նկատմամբ Եպարքոսին բարեփոխեալ առաջարկութեանը մասին։ Պետական Խորհուրդին հիմակուան հինգ ճիւղերը երեքի պիտի զեղչուին. անդամներուն թիւը տասնըհինգ պիտի ըլլայ. ամէն ճիւղ դերնախագահ մը պիտի ունենայ. իսկ բոլոր ճիւղերուն հաւաքական նախագահութիւնը պիտի յանձնուի դատական նախարարին։ Ժողովը ընդունեց այդ կարգադրութիւնը, որով Եպարքոսին հետ եղած անհամաձայնութիւնը կարգադրուեցաւ։ Այդ միջոցին կարդացուեցաւ գրութիւն մը որով կ'առաջարկուէր ելմտացոյցին մէջ 20,000 ոսկիի վարկ մը աւելցնել՝ հիւանդանոցներու հաստատմամբ առաջքը առնելու ափրոդիտեան ախտին, որ Դասթէմունիի մէջ կը ճարակի։ Երեսփոխաններէ ոմանք ուզեցին խօսիլ, սակայն ատենապետը «Պատճառ պիտի ըլլաք որ այլ եւս առաջարկութիւն կարդալ չտամ» ըսելով խօսք չտուաւ։ Այդ մասին առանց որոշում մը տրուելու ձեռք առնուեցաւ ծովային նախարարութեան ելմտացոյցը։ Արիֆ Իսմէդ պէյ, ըսելէ յետոյ թէ նախորդ շրջանին մէջ բանակը ու նաւատորմը ո՛րքան կը ճնշուէին, առաջարկեց աւելցնել ենթասպաներու ամսաթոշակները։ Վէհպի էֆ. (Իւլէմա) ըսաւ թէ յառաջիկայ տարի պէտք է կատարուի այդ յաւելումը։ Արիֆ Իսմէդ պէյ պատասխանեց.— «Հօճա էֆ. յառաջիկայ տարի ըսելով կը յետաձգէք. երբ դուք մէտրէսէներու անկիւնը կը պառկէիք, բանակը սահմանագլուխին վրայ կը հսկէր. քիչ մը խիղճ ունեցէք։» Իւլէմա մէկ քանի երեսփոխաններ նախատինք նկատեցին այդ խօսքերը։ Առաջարկողներ եղան որ պարէնի (թայինի) տեղ սպաներու ամսաթոշակին վրայ յաւելում մը ըլլայ։ Էմրուլլահ էֆ. դիտել տուաւ թէ պատերազմական նախարարը կը պնդէ որ այդ գրութիւնը մինչեւ տարւոյս վերջը շարունակէ։ Զօհրապ էֆ.ի առաջարկութեամբ որոշուեցաւ պատերազմական ու ծովային նախարարներուն ներկայութեանը նկատողութեան առնել այդ խնդիրը։ Առաջարկուեցաւ Dreadnought նման զրահաւոր մը գնելու համար վարկեր սահմանել, սակայն ատենապետը յայտարարեց թէ առաջարկութիւնները ելմտացոյցին վիճաբանութիւնը աւարտելէն ետքը նկատողութեան պիտի առնուին։ Ծովային նախարարութեան ելմտացոյցը ընդունուեցաւ, ենթասպաներու ամսաթոշակներէն զատ։ Զինուորական հանգստեան թոշակի սնտուկին օրինագիծին մինչեւ 10րդ յօդուածները ընդունուեցան։ Այսօր, ուրբաթ, նիստ գումարելու առաջարկութիւնը չընդունուեցաւ, վասն զի Իւլէմա երեսփոխանները ընդդիմացան. հետեւաբար ատեանը փակուեցաւ՝ վաղը ժամ 2էն մինչեւ իրիկուան ժամ 11 նիստ գումարելու պայմանով։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՃԱՆԷԹԻ ԴՐՍՒՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ.— Իթթիհատ, Բ. Դուռնէն ստացած տեղեկութեանց համաձայն, հետեւեալը կը գրէ Ճանէթի խնդրոյն վրայ.— «Ճանէթ դիւղախումբը ֆրանսական և օսմ. կառավարութեանց միջեւ սկզբունքով վէճի առարկայ դարձած ըլլալուն, մէկ քանի տարիէ ի վեր բանակցութիւնները առաջ կը տարուէին։ Սակայն արտաքին գործոց նախարարութեան կողմէ Բարիզի օսմ. դեսպանին հարկ եղած զեկուցումները եղած են, միջոցներ ձեռք առնելու համար այդ մասին։ Օսմ. դեսպան Նաում փաշա տեսակցութիւն մը ունենալով արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշոնի հետ, խնդրած է որ որոշում մը տրուի։ Պ. Բիշոն յայտարարած է թէ Ֆրանսայի և Թուրքիոյ միջեւ տիրող բարւոք յարաբերութեանց պատճառաւ՝ օսմ. իրաւունքները չպիտի բռնաբարուին, այլ երկուստեք խնդիրը պիտի լուծեն գոհացուցիչ եղանակով մը։»

—Osmanischer Lloyd կ'ըսէ թէ Ֆրանսացիները 300 զօրքով և մէկ թնդանօթով Ափրիկեան Տրիպոլսոյ սահմանագլուխը անցնելէ յետոյ, Կաթ գաւառակին մէկ մասը գրաւած են։ Տեղւոյն բնակիչները գաւառակին կեդրոնը քաշուած են։ Արտաքին գործոց նախարարը այդ մասին բացատրութիւն պիտի ուզէ ֆրանսական կառավարութենէն։

—Կաթ գաւառակը Ափրիկեան Տրիպոլսոյ ու Թունուզի միջեւ գտնուելուն, թէ՛ Թուրքիա և թէ Ֆրանսա կ'ուզեն տիրանալ այդ տեղին։ Ճանէթէ և Սիրմայէ անցնող կարաւաններուն ճամբան այդ գաւառակը ըլլալով, այդ տեղը մասնաւոր կարեւորութիւն մը ունի։

ՖԷՐՏԻՆԱՆԴ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ Կ. ՊՈԼԻՍ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ.—Նոյէ Ֆրայէ Բրեսէ Կ. Պոլսէն կ'իմանայ թէ հաւանաբար Ֆէրտինան թագաւորը մայրաքաղաքս այցելէ սեպտեմբերէն յետոյ։

ԵՊԱՐՔՈՍԸ երէկ Պալատ երթալով Սուլթանին ներկայացաւ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ և ֆրանսական դեսպանները երէկ Խորհրդարան երթալով այցելութիւն տուին Երեսփ. ժողովի ու Ծերակոյտի նախագահներուն. պահ մը ներկայ գտնուեցան Երեսփ. ժողովին խորհրդակցութեանց։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ կարօտ երկրագործներուն մէկ միլիոն ոսկի բաժնելու համար որոշուած է փոխառութիւն կնքել։ Նահանգները գրուեցաւ տեղեկագրել թէ իւրաքանչիւր տեղի մէջ կարօտութեան աստիճանը ի՛նչ է։

ԽՈՇՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ.—Լա Թիւրքի մէջ կը կարդանք.— «Արտաքին գործոց նախարարութեան հաշուակալութեանց դիւանին տեսուչի օգնական Նէպիլ պէյ, որ Գատըգիւղի մէջ հրատարակուող երկու լրագիրներու տնօրէնն ալ է, երէկ ներկայացաւ արտաքին գործոց խորհրդական Ազարեան էֆ.ի և Ճանէթի խնդրոյն նկատմամբ տեղեկութիւններ ուզեց։ Խորհրդականը իսկոյն ոտքի ելաւ և դուռը ցոյց տալով Նէպիլ պէյի ըսաւ.— «Ձեզի իբրեւ պաշտօնատար ընդունեցի. եթէ օրագրող ըլլալնիդ գիտնայի, թող չէի տար որ ներս մտնէք։» Նէպիլ պէյ կ'ըսէ թէ Ազարեան էֆ. նախատական խօսքեր ուղղեր է օրագրողներու հասցէին։ Նէպիլ պէյ, խորհրդականին սենեակէն դուրս ելլէ ետքը, իրաւագէտ խորհրդականներուն սենեակը երթալով, հոն իր վկաները ընտրեց՝ պաշտօն յանձնելով անոնց ատրճանակը իբրեւ զէնք ընդունիլ և ըսել Ազարեան էֆ.ի թէ մենամարտը եթէ չընդունի, հանդիպած տեղը զայն պիտի նախատէ։»

ՖԷՐԻՏ ՓԱՇԱՅԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ.—Ներքին գործոց նախարար Ֆէրիտ փաշա երէկ, հրաժարական տուաւ։ Նոյն նախարարութեան թղթակցութեանց դիւանէն երկու պաշտօնեաներ ամէն իրիկուն նախարարին ապարանքը կ'երթային՝ պաշտօնական գործերով զբաղելու համար. երէկ իրիկուն Ֆէրիտ փաշա ծանոյց այդ երկու պաշտօնեաներուն, որ այլեւս իր բնակարանը չերթան։ Ֆէրիտ փաշայի հրաժարականը ընդունուած ըլլալով ժամ 9ին մեկնեցաւ Բ. Դուռնէն։

—Լա Թիւրքի կ'ըսէ թէ Ֆէրիտ փաշա երկրին ներքին կացութեանը վրայ ընդարձակ տեղեկագիր կը պատրաստէր, զոր պիտի կարդար Երեսփ. ժողովին մէջ։

—Երեսփ. ժողովին դեր-ատենապետ Թալաթ պէյի հեռագրուեցաւ՝ փութացնել Եւրոպայէն իր վերադարձը։ Թալաթ պէյի ներքին գործոց նախարար անուանումը մօտալուտ կը նկատուի։

—Պետական Խորհուրդին նախագահ Րաիֆ փաշա ներքին գործոց նախարարի փոխանորդ կարգուեցաւ։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Երեսփ. ժողովին ատենապետ Ահմէտ Րիզա պէյ, Մահմուտ Շէվքէդ փաշա և արտաքին գործոց նախարար Րիֆաթ փաշա, երէկ խորհրդակցեցան Եպարքոսին հետ։

ՄԱՆԱՍՏԻՐԻ ՄԷՋ.—Երէկ զանազան զրոյցներ ելան Կ. Պոլսոյ մէջ թէ Մանաստիրի մէջ ծանր շփոթութիւններ ծագած ըլլան Օսմ. Մ. ու Ց. Քոմիտէին կուսակիցներուն և ազատականներուն միջեւ. ուրիշ զրոյցի մըն ալ նայելով Իսլամներու և Յոյներու միջեւ ընդհարումներ տեղի ունեցեր են։ Բարիզի ճամբով առնուած լուրի մը համաձայն, Մանաստիրի մէջ շփոթութիւններ ծագած են։ Այդ զրոյցները աննպաստ տպաւորութիւն մը գործեցին Ղալաթիոյ Սակարանին մէջ։ Օսմ. Քօնսոլիտէն 35 սանդիմ ինկաւ և երկաթուղին ալ 10 սանդիմէն աւելի։

—Սապահի խմբագիրներէն մէկը Եպարքոսէն տեղեկութիւն ուզեց Նէօլօղոսի այն լուրին վրայ թէ Մանաստիրի մէջ իրարանցում առաջ գալով զինուորները ու ժողովրդեան մէկ մասը միացած ըլլան։ Եպարքոսը պատասխանեց թէ այդ հրատարակութիւնը բոլորովին անհիմն է։ Մանաստիրի նահանգին մէջ տիրող յուզումը Կրետէի խնդրոյն համար է՝ հայրենասիրական զգացումներու բերմամբ։ Կրետէի մասին պէտք եղած ապահովութիւնները տուինք։ Նէօլօղոսին ըսածը բոլորովին անհիմն է։

ՊԵՏԱԿԱՆ Խորհուրդին նախագահ Րաիֆ փաշա հրաժարական տուաւ։

ԳՐԻԳՈՐ ԷՖ. ՍԻՆԱՊԵԱՆԻ համար Իթթիհատէն առնելով երէկ ծանուցինք թէ մտային խանգարում ունեցած է. այդ անձը ո՛չ թէ Գրիգոր էֆ. Սինապեանն է, այլ Մկրտիչ Սինապեան։

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Բ. Դուռը պահանջեց Յունաց Պատրիարքարանէն՝ պաշտօնանկ ընել Կրետէի մետրապոլիտը՝ կղզիին մէջ հելլենական դրօշ պարզած ըլլալուն համար։ Յոյն լրագիրները կ'ըսեն թէ դրօշը պարզողն է կղզիին Կիտոնիա թեմին առաջնորդը և Կրետէի սինոդին անդամ Տ. Նիքեփորոս։

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅ, նոր քաղաքապետը, Գոնիայէն Կ. Պոլիս դարձաւ։

«ԻԿԴԱՄ»Ի արտօնատէր Ահմէտ Ճէվտէդ պէյ երէկ մայրաքաղաքս հասաւ Արեւելեան Ժամընթացով։

ԹՈՒՐՔՕ-ՊՈՒԼԿԱՐ սահմանագլխին վրայ Դառըխանի մէջ ընդհարում մը պատահած է։ Պուլկարները կրակ բացած են օսմ. զինուորներուն վրայ, որոնք փոխադարձաբար պատասխանած են։ Իրիկուան, պուլկար բնակիչները միանալով պուլկարական զօրքերուն, հրացանաձգութիւնը սաստկացած է, կը գրէ Նոյէ Ֆրայէ Բրեսէ։

ԲՐՈՒՍԱՅԻ ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ժամացոյցի շղթայ մը, երկու քայլ, մատանի մը, երկու զոյգ օղ և երկու ապարանջան զանազան տեղեր ծախուած ատեն ձեռք անցուած են և հաւանական է որ գողցուած առարկաներ եղած ըլլան։ Անոնք որ այդ տեսակ առարկաներ գողցուցած են և կամ կորսնցուցած, պէտք է դիմեն Բերայի ոստիկաններու ժողովին։

ՓՈՄՕՆԹԻՒ Ֆերիգիւղի պարտէզին մէջ այսօր և կիրակի օրերը զինուորական նուագախումբը պիտի նուագէ։ Թարմ գարեջուր և ազատ մուտք։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Ոմանք պիտի կարծեն թուցէ որ ոտքով ձեռքով Երուսաղէմի խնդրին մէջ ինկած եմ, և օրուան մէջ մտազբաղմանց և գիշերները՝ երազներուս առարկան այդ խնդիրն է միայն։ Ասանկ կարծողները չարաչար կը սխալին։ Այս ողբալի խնդրին այնքան միայն կը հետաքրքրուիմ որքան ո և է հայ օրագրող պարտաւոր է հետաքրքրուիլ։ Այս մասին՝ ոչ Շահրիկեանին մրցակից մըն եմ, ոչ հանգուցեալ Նէլքէնճեանին, ոչ ալ Աբրահամ Այվազեանին։ Սովորութիւնս չէ ուրիշին իրաւունքին ձեռք զպցնել։ Ասանկ ըլլալով հանդերձ, գոնէ մէկ անգամի համար կարմիր երեսփոխնական մը ըլլալու փորձութեան չեմ կրնար դիմադրել, նկատելով որ ձեռքիս տակ ու աչքիս առջեւ ունիմ թանկագին տօկիւմէնդ մը, որուն, ապահով եմ, ողբացեալ Նէլքէնճեան իր հարստութեան եթէ ոչ կէսը՝ քառորդ մասը կուտար՝ զայն ձեռք անցընելու համար։ Երեւակայեցէք և դատեցէք բարոյական, նիւթական, քաղաքական, կրօնական և ազգային արժէքը զոր կրնայ ունենալ աշխարհահռչակ Ղեւոնդ վրդ. Մաքսուտեանին մէկ նամակը ուղղուած Ս. Յակոբեանց վանքի իր հաւատարիմներուն, լեցուն զուարճալի և՜ խնդալէն մարելեք յայտնութիւններով, և որ կը մերկացնէ, իրենց բոլոր խորտուբորտութիւններովը, երեւան կը հանէ մեր օրագրողներէ մէկ քանին և մեր Ազգային Ժողովին փունջ մը պատկառելի անդամները։

Որպէս զի այս տեսակ դոկումէնտ-նամակ մը իմ ձեռքս գտնուի, ես որ գո՛նէ հակաղեւոնդեան մը ըլլալու արժանիքէն ու կոչումէն զուրկ եմ, որպէս զի այս արքազնասուրբ և առաքելաշնորհ վարդապետին մէկ խորհրդաւոր թուղթը Երուսաղէմի վանքին պատերէն, ցամաքներէն ու ծովերէն անցնելով գայ իմ ձեռքս հասնի, անպատճառ և անպատճառ պէտք է որ Ս. Յակոբեանց վանքին պատերուն մէջ դաւաճան մը գտնուի, որ մէկ կողմէն ինքզինքը ջերմ ղեւոնդական մը ցուցուցած ատեն՝ միւս կողմէն անոր հորը կը փորէ։ Կը զարմանամ որ Ղեւոնդ վարդապետ,—որուն ուշիմութեան, խորամանկութեան և հնարամտութեան մասին շատ մը պատմութիւններ լսած եմ,—այս անգամ օձիքը տուած է մէկու մը ձեռքը որ իր քթին կը խնդայ, և իր գաղտնիքները խղճի կատարեալ հանդարտութեամբ երեւան կը հանէ՝ անեզօրէն վտանգելով այն դաւադրութիւնը զոր ինք Ղեւոնդ վրդ. կը պատրաստէ Պոլսէն՝ վարպետ էնդրէզարիօի մը պէս առանց չուարելու վարելով բոլոր բազմայիսի, բազմերանգ ու բազմագունակ դերերը այն խեղճ դերակատարներուն, որոնք իրենց ամբողջ փառքը այդ քրիստոսաչուք Ռուսէնին ձեռքը ապուշ կամ վարձուած գործիքներ ըլլալուն մէջ կը փնտռեն. կը ցաւիմ, և սրտա՛նց կը ցաւիմ։

Ինչպէս կ'երեւայ, բախտը ամէն ատեն չի ժպտիր կոր Մաքիավէլլի այս աշակերտին, և մանաւանդ այս վերջին ատենները բոլորովին երես դարձուցած է իրեն. ապացո՛յց իր սա նամակը որ դժոխքի չես գիտեր ո՛ր սատանային թեւերուն վրայ հանդչած Երուսաղէմէն մինչեւ հոս կուգայ և իմ գրասեղանիս վրայ կ'իյնայ։ Գոնէ ասանկ տօկումէնդի մը հոգի տուո՞ղ մը ըլլայի. բայց ես որ ատոր մէ՛կ կուտ չեմ իտար, արդեօք ուրիշ ո՛րչափներ կան որ ոսկի կը համրեն անոր, էն առաջ սա Ղեւոնդ Մաքսուտեան կոչուած առասպելական ու առեղծուածային վարդապետը, որ իմ վրաս, հեռուէն, տպաւորութիւնը կը թողու միջնադարեան կարդինալի մը՝ կորսուած Վատիկանի ճիզուիտութիւններուն կամ պորճիայական մութ էնթրիկներու բաւիղին մէջ։

Մաքսուտեան վարդապետի նամակին մէջ մանաւանդ ուշադրութիւնս կը գրաւէ այն կէտը, ուր՝ երբեւ խորաթափանց և փորձ հոգեբան՝ կը ճգնի ցոյց տալ Երուսաղէմի իր կուսակից միաբաններուն թէ Պոլսոյ Պատրիարքն ալ իրեն կողմնակից է, իր դատին պաշտպան է, անշուշտ չլացնելու համար միաբանները, սիրտ տալու համար անոնց՝ որպէսզի աւելի քան երբեք յամառութեամբ և կորովով շարունակեն դիմադրութիւնը։ Այս կէտը մանաւանդ աւելի ի վեր կը հանեմ՝ ցոյց տալու համար թէ այդ մարդը միջոցներու ընտրութեան առջեւ բնաւ չ'ընկրկիր և Դուրեանի պէս անբասիր և ուղղամիտ մարդու մը անձն իսկ իր էնթրիկներուն յաջողութեանը կը ծառայեցնէ։

Ահաւասիկ այդ նամակը, քանի մը յապաւումներով, զորս անհրաժեշտ դատած եմ։

ԵՐՈՒԽԱՆ

⁂

ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 23 յունիս 1909

Սիրելի Հայր
Կարապետ Տէր Կարապետեան
յԵրուսաղէմ

Երէկ ստացայ ձեր յունիս 11 և 12 և Հ. Յարութիւնի յունիս 13 նամակները և պարունակութեանց տեղեկացայ։

Պատրիարքին, Հմայեակ եպիսկ.ին և Անանիա վրդ.ին ուղղեալ պաշտօնական նամակները երէկ Հ. Անանիային յանձնեցի. իսկ ...ին ուղղեալ ձեր նամակը այսօր կը ղրկեմ երկու բաժանորդագիններուն հետ։

Ձեր նամակը պատասխան էր իմ մայիս 28 և յունիս 3 նամակներուս, մինչդեռ անկէ առաջ ալ մայիս 22-23 և 26 թուականներով նամակներ գրած եմ ձեզ. կարծեմ թէ մայիս 30ին ալ գրած եմ. նամակներուս հասնիլը ծանուցանելու էք ինծ, որ միամտիմ, և մեծ զգուշութիւն ընելու էք որ այլոց ձեռքը չանցնին. հոս տարաձայնութիւններ կան որ նամակներէս բռնուածներ կան եղեր. այս մասին քանիցս գրած եմ Հայր Յարութիւնին և անցեալ փոստին ալ կրկնած։ Անանիա վրդ.ին պաշտօնական նամակին մէջ չէիք յիշած իր ղրկած նամակները։ Այս անգամ շատ գոհ մնացի ձեր նամակներէն և Պատրիարքին ու Հմայեակ եպս.ին ուղղեալ նամակներէն. այսուհետեւ հոգ տարէք օրին հասցնելու ամէն նամակ, հերքում, տեղեկութիւն. եթէ ասկէ առաջ կանխած ըլլայիք՝ թերեւս դայթակղութիւնները այսքան չէին տարածուէր. կը տեսնէք որ ես օրին ամէն բան կը գրեմ ու կը կրկնեմ որպէս զի գիտնաք ու ըստ այնմ գործէք. կը լսեմ որ լաւ տպաւորութիւն պիտի ընէ նոր Պատրիարքին վրայ, որ աննպաստ չերեւիր. այլոց միջոցաւ պէտք եղած տեղեկութիւնները կը հաղորդենք իրեն և անուղղակի յարաբերութեան մէջ ենք. իսկ Գէորգ Սրբազան մօտէն տեսնուած է հետը. ես տակաւին չկրցի տեսնուիլ. մեր տեսակցութիւնը առանձնական պիտի ըլլայ։ Անցեալ ուրբաթ աւուր Երեսփ. ժողովին մէջ խօսուածները գէշ չէին. Միածանէն կը տեղեկանաք. Ջանացէք Միածանին բաժանորդ գտնել. մեր դատին պաշտպանն է և փաստաբանական ձեւով կը պաշտպանէ, երբեմն նոյնիսկ հակառակն ալ գրելով՝ որպէս զի հերքէ։ Տարեկան բաժանորդագինը 1 մէճիտ է. մեր վարդապետներէն շատերը և քաղաքացիներն ալ գրուելու են. Միածանը թէեւ շաբաթը մէկ անգամ կ'ելլէ, բայց բոլորը խմբագրական յօդուածներ են, այնպէս որ մէկ շաբթուան օրաթերթերուն չափ յօդուածներ կը պարունակէ. առ այժմ 3-4000 օրինակ կ'սպառի, մինչեւ որ 10,000 օրինակ չսպառի չի կրնար յաջողիլ. արտօնատէրը այժմ ծրի կ'աշխատի. բերած հասոյթը տակաւին ծախքին քառորդը չի գոցեր, ուստի պէտք է քաջալերել. այսուհետեւ աւելի զօրաւոր պայքար պիտի մղէ. իր յօդուածները բաւական ցնցում առաջ բերած են և հեզհեզէ մտքերը կը յեղաշրջեն։

Յունիս 1 հարցմանս պատասխանը ստացայ. արդէն հեռագրին պարունակութիւնը այս շաբթուան Միածանին մէջ տպել տուեր էի. արդէն ամէն կողմ խօսուած ենք ու կը խօսինք. կը լսեմ որ... Թերթն ալ բան մը կը գրէ. հիմա սկսած է թեթեւ ակնարկութիւններ ընել ի նպաստ մեզ. անցեալները երկար տեսակցութիւն մը ունենալնիս գրած եմ արդէն. պատրաստ է իր թերթը նուիրելու մեր դատին. բայց մեր կողմէն շատ մեծ զոհողութիւն կ'ակնկալէ, ինչ որ չենք կրնար ընել. բայց մասնաւոր զոհողութիւն մը ըրի և դուք լաւ ըրած էք բաժանորդագրուելով և թղթակցելով հետը. Յարութիւն Պատրիարքը պէտք է իր անձնականէն կարեւոր գումար մը դնէ տրամադրութեանս տակ իր և միաբանութեան պատւոյն և վանքին օգտին համար։

Հայր Թովման նոր օթէլին տակ մէկ ամբողջ մաղազա առած էր, կէսը իրեն և կէսը եղբօրը անուան գրել տալով. եղբօրը մահուամբ անոր բաժինը վանքին անցած է, բայց տակաւին ինծ պարտական էր 10 զազ. ոսկի, Հայր Թովմային ձեռքը գտնուած հաւաստաթղթէն ալ կը հասկցուի՝ այդ պարտքը հանգուցեալին կը պատկանի և ոչ թէ Հայր Թովմային, ուստի վանքը պէտք է հատուցանէ այդ պարտքը նոյն մաղազայի վարձքէն ունեցած բաժինէն. այդ գումարին համար հարկ չկայ Սողոմոնին հետ բանակցելու. վանքի անուանէն հանգուցեալին վարձաբաժինէն առնելով ինծ ղրկեցէք կամ Գ. Յարութիւն Թորոսեանին տուէք։

Մինչեւ ցարդ ոչ միայն Պատրիարքարանը չպատասխանեց Յարութիւն Պատրիարքի գրերուն ու հեռագրերուն, այլ և Բ. Դուռն ալ չպատասխանեց Յարութիւն Պատրիարքի այնքան հեռագրերուն. գոնէ միւթէսարըֆին միջոցաւ պատասխան մը տալու էր. այսօր Հ. Անանեան պիտի գրէ իր վերջին տեսակցութիւնը Պէհա պէյին հետ, որ առաջ օգնական էր և այժմ Մէջլիսի Միւլքիէ եղած է. նա հաղորդած էր որ Բ. Դուռը տակաւին Պատրիարքարանը բան մը գրած չէ այն միջոցին. կ'սպասէ Պատրիարքարանէն իրենց գրելիքին. բայց ըսած է նաեւ որ անկէ առաջ Նախարարաց Խորհրդոյ որոշմամբ գրուած է Պատրիարքարան օգնական մը նշանակելու մասին, որ կ'երեւի թէ Շահրիկեանի ամբաստանագրին մէջ յիշուածն է։

Ղ. Վ. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը վաղը)

ԱՏԱՆԱՅԻ ԱՂԷՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԵՐԿՈՒ ՎԱՒԵՐԱԹՈՒՂԹ

(Շար. երէկի թիւէն)

Օսմանիէի գայմագամին և հազարապետին ուրիշ հեռագիր մը յղելով ըսած է. «Ռազմամթերքը սպառեցաւ, որչափ ռազմամթերք ունինք, այստեղ փութացուցէք» գրած էր։ 1325 ապրիլ Թուականով և 132 թուահամարով Ատանայի կուսակալութեան և Իսկէնտէրունի Գայմագամութեան հեռագրած է թէ Տէօրթ Եօլի Օճագլը և այլ գիւղերու Իսլամ բնակչութեան ռազմամթերքը սպառած ըլլալով Իսկէնտէրունէն Յաֆախլը, Մարթինի և Վինչէսթըր ղրկուի, որով կը խոստովանի թէ ռազմամթերքը ինչ նպատակի համար պիտի գործածուի։ Նոյնպէս ապրիլ 4 թուական և 127 թիւով հեռագիր մը ուղղելով Օսմանիյէի գայմագամին ու զինուորական հրամանատարին, զինուորական իշխանութեանց հրահանգին համաձայն, Մաւզէր հրացանները ժողովրդեան բաժնել տուած և Օսմանիյէի զինուորական մթերանոցին մէջ գտնուած 400էն աւելի հրացանները ժողովրդեան բաշխել տուած է։ Ապրիլ 4 թուակիր 131 թուահամար իր հեռագրով իբր անհրաժեշտ ցոյց տուած է Բայասի բերդին պարպուիլը, պատրուակելով թէ ոստիկան-զինուորներուն քով ռազմամթերք չէ մնացած. Միեւնոյն թուականով և 134 թուահամար ուրիշ հեռագրով մը առաջարկած է Բայասի բերդին բանտարկեալները զինել, անոնց ռազմամթերք տալ և անոնցմէ կատարեալ վաշտ մը կազմել։

Ապրիլ 6 թուական և 138 թուահամար հեռագիրով մը Իսկէնտէրունի զինուորական հրամանատարին հաղորդած է թէ գիւղերու Իսլամ երեւելիները ռազմամթերք առած են, մինչդեռ հարիւրապետ Մահմուտ Համտի էֆ. միեւնոյն թուականով և 143 թուահամարով Իսկէնտէրունի պահեստի զօրքերու հազարապետին հեռագրած է թէ ռազմամթերքէն 5 սնտուկ Դօզլի, 5 սնտուկ Ջայմալ, 5 սնտուկ Օճագլը և 5 սնտուկ ալ Էրզին յանձնուած է։ Նաբըուզի հազարապետ Ֆուատ էֆ. ապրիլ 7 թուով և 162 թուահամար հեռագիր մը ուղղելով Ատանայի զօրաբաժնի հրամանատարին, յայտնած թէ իրեն յանձնուած մարդոցմէն Էրզին զրկուածները ամբողջովին և Պաղչէ զրկուածներէն ալ 11ը փախած են, որով կը հասկցուի թէ զէնքերն ու ռազմամթերքը Պաղչէի բնակչութեան տրուած են։ Այս և նմանօրինակ իր յանցապարտ ընթացքն ու արարքները կը յայտնեն թէ միակ պատճառը ինքն է Ճէպէլը Պէրէքէթի մէջ տեղի ունեցած աւերածութեանց, հրձիգութեանց և սպանութեանց։ Ինչպէս վերը յայտնեցինք արդէն, 3—400 օգնական մարդիկ ղրկելու համար ապրիլ 2ին և 85 թուահամարով Համիտիյէ, Օսմանիյէ և Խասսա գաւառակներու գայմագամներուն հեռագրած թէ կառավարութենէն առանց հրահանգ առնելու բան մը չընեն, նոյնպէս ապրիլ 3 թուակիր և 109 թուահամար հեռագիր մը ուղղելով Օսմանիյէի գայմագամին ու հազարապետին, յանձնարարած է որ ժողովուրդը պատրաստ և աչալուրջ վիճակի մէջ պահեն և թնդանօթով զինուած սպասեն։

* * *

ՕԾՈՒՄԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ.— Բիւրականէն կը գրեն մեզ յուլիս 15 թուականով թէ որքան որ Վեհ. Կաթողիկոսը որոշած էր օգոստոս 23ին կատարել օծումը, սակայն Սինոդը խնդրեր է որ Խաչվերացի տօնին յետաձգուի, որ ատեն օդերը կը մեղմանան և ուխտաւորներուն թիւը բազմաթիւ կ'ըլլայ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ կառավարիչը, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուի, այս առտու Քաղ. Ժողովին ներկայանալով կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդեց Երուսաղէմի վանքին վիճակին ու գործերուն նկատմամբ։

ՄԱԼԱԹԻԱՅԷՆ Առաջնորդարանը Պատրիարքարան ուղղած գրով մը կը պարզէ Մալաթիացի գաղթականներու ողբալի վիճակը և նպաստ կը խնդրէ։ Ատոնցմէն սկսած են դառնալ Մալաթիացի Հայեր, որոնք ապրուստէ զուրկ, հիւանդ և ուժաթափ են։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ տեղական կառավարութիւնը արգելքներ կը յարուցանէ նոյն քաղաքը վերադարձած օտարահպատակ Հայերուն դէմ։ Քաղ. Ժողովի նկատառման յանձնուեցաւ խնդիրը։

ԱՆՏԻՈՔԻԷՆ Տ. Սահակ քհ. կը հեռագրէ թէ մեծ թշուառութիւն կը տիրէ տեղւոյն մէջ և կառավարութիւնը դադրեցուցած է նպաստը, թոյլ չտալով որ Հայերը գաղթեն։ Մր. Բիթ այս մասին դիմած ըլլալով Ներքին գործոց նախարարին, այս վերջինը յայտարարած է թէ 20,000 ոսկի յատկացուած է Հալէպի կուսակալութեան։

ՌՈՏՕՍԹՕԷՆ երեսփոխան ողբացեալ Պապիկեան էֆ.ի տեղ դարձեալ հայ երեսփոխան մը ընտրելու որոշում տրուած և այդ մասին ծեկոյցներ եղած են Ռոտոսթօ։ Կ'ըսուի թէ օսմ. բարձ. վարժարաններու չափագիտութեան ծանօթ ուսուցիչ Յակոբ էֆ. Պօյաճեան ընտրելի նշանակուած է։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ նախագահ Ահմէտ Րիզա պէյ, առջի օր, Այ-Սթէֆանոս երթալով ցաւակցական այցելութիւն տուաւ հանգուցեալ Պապիկեան էֆ. ընտանիքին։

Տ. ԶԱՒԷՆ Ծ. վրդ. Տ. Եղիաեան, Վանայ առաջն. տեղապահ, Տիարպէքիրի Առաջնորդ ընտրուած է, ինչպէս կը տեղեկանանք Պատրիարքարան հասած հեռագիրէ մը։

ԱՏԱՆԱՅԻ անհովիւ ժողովուրդը հովուելու համար երէկ ֆրանսական շոգենաւով Մերսին մեկնեցան Տ. Փառէն Վ. և չորս քահանաներ։

ՄԱՔՐԻԳԻՒՂԻ մէջ հաստատուած «Կիլիկեան որբերու պաշտպան ընկերութիւն»ը, թաղեցի ժողովրդեան կողմէ յայտնուած փափաքին համաձայն, Տ. Գէորգ Ծ. Վ. Ասլանեանը հրաւիրած է այս կիրակի օր պատարագելու և քարոզելու տեղւոյն եկեղեցին մէջ։ Պատարագիչ վարդապետը ժամերգութեանց աւարտումէն յետոյ պիտի նախագահէ նոյն Ընկերութեան Ընդհ. Ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ վարժարանին սրահին մէջ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Վերջին պահուն լուր եղաւ թէ Ներքին գործոց Նախարար պիտի կարգուի Էտիրնէի կուսակալ Րէշիտ փաշա, որ երէկ իրիկուն Կ. Պոլիս ժամանեց։

—Զրոյցի մը նայելով արտաքին գործոց նախարար Րիֆաթ փաշա այս առտու հրաժարական տուած է։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ԱԶԴ.— Ըլլալով հանդէսներուն առթիւ, այսօր և վաղը, Շիրքէթի Խայրիէի հետեւեալ շոգենաւերը պիտի հանդիպին Մէճիտիէ պահականոցին նաւամատոյցը.—

Վոսփորեան Կամուրջ

ժ. վ.		ժ. վ.	
12 30	Ռումէլի	10 30	Անատոլու
1 15	Անատոլու	10 50	Ռումէլի
2 15	»	10 55	Անատոլու
2 30	Ռումէլի	11 30	»
4	»	11 40	Ռումէլի
5 15	Անատոլու	11 50	»
9 15	»	12 20	Անատոլու
9 35	»	12 30	Ռումէլի
10 10	Ռումէլի	1 15	»
10 5	»	1 15	Անատոլու
11 45	Պէյք.-Անտ.	4 30	Ե. Մ.-Ռմ.
12 30	Ե. Մ.-Ռմ.	5	Պէյք.-Անտ.
12 45	Պէյք.-Անտ.	7 30	» »
12 20	Մօրպ.-Անտ.	9 40	Ե. Մ.-Ռմ.
2 15	Ե. Մ-Ռմ.	11	Պէյք.-Անտ.
3 5	Պպ.-Ռմ.	11 45	Ե. Մ.-Ռմ.
3	Պէյք.-Անտ.		

ՖԱՎՐԻ ԿՐԹԱՐԱՆԸ

ՊԱՐՏԻԶԱՆ

Բարձր. վարժարանի յարակից Ֆավրի կրթարանին տարեթոշակն է 12 ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարուի Սեպտ.ին, իսկ միւս կէսը Յունուարին։ 12 ոսկիէն պակաս վճարող աշակերտներ ատոնին գործերով պարապելով պէտք է լեցնեն սահմանուած 12 ոսկիի թոշակը։ Մուտքի ատեն իւրաքանչիւր աշակերտ թուղթի, գրքի և զանազան մանր ծախուց համար պարտի վճարել 20 դահեկան։ Աշակերտները միասին պէտք է բերեն անկողին, սաւան ևն., ինչպէս նաեւ բաղնիքի համար փէշթիմալ։ 14—3

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԱՆԻԱ. (Ռիւթէրի հեռագիր), 5 օգ.— Կրետէի առժամեայ կառավարութիւնը կը ջանայ համոզել որ ազգ. դրօշը միայն կիրակի օրերը պարզուի, բայց քաղաքապահ զօրքը և ոստիկան-զինուորները չեն անսար այդ հրամանին։

ԱԹԷՆՔ.—Հոս մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Թուրքիոյ մէջ տիրող մտքի վիճակի մասին, Կրետէի խնդրոյն առթիւ։ Պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը բողոքեն, յայտարարելով թէ Յունաստան պատասխանատու չէ Կրետացիներուն բռնած ընթացքին համար։

ՄԻԼԻԼԱ.—Երէկ քանի մը ընդհարումներ եղան սպանիական զօրքերուն և Մաւրիտանացիներուն միջեւ, որոնք խոյս տուին, բազմաթիւ սպանուածներ ձգելով իրենց ետին։

ՄԱՏՐԻՏ.—Մայր գործակալութիւնը կը հաստատէ Ամիէթ փայտամրոցին դէմ եղած գիշերային յարձակումը։ Մաւրիտանացիները մեծ կորուստներ կրած են։ Միւս կողմէ՝ յաջողած են գրաւել երկաթուղիի 150 մէթր գիծ։ Զօրավար Մարինա հրամայած է նորոգել երկաթուղիի գիծը և ամրութիւններու շինութիւնը աւարտել։ Օդապարիկ մը բարձրացաւ՝ դիտելու համար Կուրուկուի կիրճերը։ Հաւանական է որ մորաթօրիօմ հրատարակուի, Պարսելոնայի մէջ առեւտրական թուղթեր անվճար մնացած ըլլալուն համար։

ՔՕՈՒՍ.—Գ. Իզվօլսքի սա յայտարարութիւնը ըրած է Ռիւթէրի Ներկայացուցչին. «Ջերմապէս կը փափաքինք աջակցիլ նոր րէժիմին հաստատման Թուրքիոյ մէջ, և կացութեան բարւոքման նպաստել մօտաւոր Արեւելքի մէջ։ Գալով Կրետէի, պաշտպան տէրութիւնները նպատակ ունին իրաց վիճակը անփոփոխ պահելու և Թուրքիոյ վեհապետական իրաւունքը պահպանելու. յուսանք թէ այդ սահմանը անցնող բան մը չպիտի ըլլայ։» Զարը, երէկ, իր ընտանիքով, մեկնեցաւ հոսկէ։

ՊՐՈՒՍԱ.— Կէս օրէն յետոյ երկրաշարժի բուռն ցնցում մը զգացուեցաւ։ Անձի կորուստ չկայ։ Ժողովուրդը խուճապի մատնուեցաւ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ, Յուլիս 23/5 Օգոս.

Օսմ. Թոնս. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	102	—
Ամէնէն բարձր գին	»	102	11
Ամէնէն վար գին	»	101	37
Ռումէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	173	25
Ամէնէն բարձր գին	»	173	87
Ամէնէն վար գին	»	173	25

ԲԱՑՈՒՄ, Յուլիս 24/6 Օգոս.

Օսմ. Թոնս. Միացեալ 4 % Գ.Կ.	Օ. Ո.	102	05
» » » ժամկէ ետք	»	102	04
Ռումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	173	75
» » ժամկէ ետք	»	173	75
Թաբագի Կ. Պոլսոյ	»	431	—
Անատ. երկթ. Պարտաթ. Ա. սերի	»	520	—
» » » Բ. սերի	»	517	—
» » բաժնեթուղթ.	Օ. Ո.	14	30
Շիրքէթի Խայրիէ	»	—	—
Շիրքէթի Խայրիէի [illegible]	»	1	25
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4	40
Օսմ. Ծխախոտ		17	30
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8	02
» ժուիսանս		4	—
» պարտաթուղթ		490	—
Թրանսվաալ	Ֆր.	77	—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.		299	—
Գալիսա Գարասայաքի		421	—
Միտիլլի Պանքա	Օ. Ո.	5	50
Նէճիպ Քէօֆա Թրամ. բաժնեթղթ.	»	2	—
Յօլօնիքցի Պանքա		122	—
Թաբագու առանձնաշնորհեալ		23	—
» սովորական		22	—
Քարտաֆ Իզմիրի		575	—
Լաւրիոմ	Ֆր.	56	50
Զարթէրեա	»	39	—
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիփթիէն հին		288	—
» » » նոր		249	50

ԼԱ ՔՕՔՕԶ

Կերակուրներու պատրաստութեան մէջ լա Քօքօզի գործածութիւնը շատ աւելի նպաստաւոր է քան կարագը, ձէթը և ճարպը։ Միեւնոյն կերպով կը գործածուի,

ԲԱՅՑ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ
ՆՈՒԱԶ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Լա Քօքօզ բուսական զուտ և անխարդախ կարագ մըն է։

Լա Քօքօզ, Մակնան Եղբարց վաճառանիշով, մեծապէս յանձնարարելի է առողջապահական տեսակէտով։ Բոլոր հիւանդանոցներուն մէջ կը գործածուի։ Մակնան Եղբարց վաճառանիշով այս իւղը փնտռեցէք բոլոր գլխաւոր նպարավաճառներուն մօտ, վաճառման կեդրոնատեղի Ղալաթիա, Մէհմէտ Ալի փաշա խան՝ Ն. Ս. Քէվէնճօղլու և Որդի վաճառատունը, Պոլիս՝ Լէօն Տ. Սէմախ, Լիմօնճըլար փողոց, թիւ 53։

Ընդհ. գործակալ
75—10 Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

Ազդ.— Ելլտըզի զօրատօններուն մէջ տրուելիք հանդէսներուն առթիւ Շիրքէթի Խայրիէի վարչութիւնը, յուլիս 24ի, 25ի, 27ի գիշերներուն համար սա երթեւեկները հաստատած է.—

Մասնաւոր շոգենաւ մը Պէշիքթաշի և Սկիւտարի միջեւ պիտի երթեւեկէ ժամ 5էն 6. միեւնոյն ժամերուն՝ ուրիշ շոգենաւ մը պիտի երթեւեկէ Պէշիքթաշի և Հայտար փաշայի միջեւ։

Ժամը 5ուկէսին, շոգենաւ մը կամուրջէն պիտի մեկնի, հանդիպելով Պէշիքթաշ, Օրթագիւղ, Գուրուչէշմէ, Առնաւուտգիւղ, Պէպէք, Ռումէլի Հիսար, Էմիրկեան, Սթէնիա, Ենիգիւղ, Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Մէսարպուռնու, Եէնի Մահալլէ։

Ժամը 5ուկէսին, շոգենաւ մը պիտի մեկնի կամուրջէն, հանդիպելով Պէշիքթաշ, Գուզկունճուք, Պէյլէրպէյի, Չէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Գանտիլլի, Անատոլը Հիսար, Գանլըճա, Չպուքլը, Բաշա-Պաղչէ, Պէյքօզ։

Ժամը 5ուկէսին Պէշիքթաշէն կամուրջ։

Ելլտըզի զօրատօններու մուտքի տոմսակները կը ծախուին կամուրջի և Վօսփորի կիչէներուն մէջ։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ 20,000 քիլօ ալքոլի ալլարուն (տէնաթիւրան բուր ալքոլ) «Թիբ Ռէժի Ֆրանսէզ» տեսակէն, 75 մաս մէթիլէնէ ու 25 մաս ասէթօնէ բաղկացած, երկու անգամէն առանց ծախքի յանձնելի Ղալաթիոյ քարափը, 10,000 քիլոն յանձնելի 1909 սեպտ. 1/14ին, և 10,000 քիլօն՝ 1910 մարտ 1/14ին։ Առաջարկները կնքուած պահարանով և ռսկեդրամի հաշուով, մինչեւ 1909 օգոստոս 1/14 պիտի ընդունուին, երբ պիտի կատարուի նուազուրդը։ Անոնք որ կ՚ուզեն նուազուրդին մասնակցիլ պարտին, իբր երաշխաւորութիւն, Վարչութեան կեդր. սնտուկին յանձնել իրենց հայթայթելիք ապրանքին %ին 10 արժէքով գումար մը։ Յանձնուելիք ապրանքը նախապէս քիմիական վերլուծումի պիտի ենթարկուի։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս 18/31 օգոստ. 1909

PHŒNIX ASSURANCE LD. Cº

"ՖԻՆԻՔՍ,,

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.

Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ
Անգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և Փիւասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ՚ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան Ճանաչուած եղան է
ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է աւելի քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիքալիս խան, Պանք Օթոմանի մօտ,
Ղալաթիա։

ՏՕՔԹ. Ա. ՌՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած տաք օդի, տիաֆանօսքոբիի, պռօնքօսքոբիի, էօզօֆակօսքոբիի ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տձեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը շտկէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդները Եւրոպայի մէջ բժշկուած ըլլալը կ՚ապացուցանէ։

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմճիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքովը։

Հիւանդ կ՚ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահճէգաբու, Համիտիյէ սէպիլի դէմ, Սըրկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թագսիմ, ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, Թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 50—12

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻԷՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն քուրոն,
ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000
քուրոնի չափ։

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլքեաթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վիէնըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3 օր 100- 150 ոսկի գումարի համար
6 » 151- 200 » » »
10 » 201- 500 » » »
15 » 501-1000 » » «
30 » 1001 և անկէ վեր » »

Վիէնըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը։

Վիէնըր Պանք-Ֆէրայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։

Խնայողական Սնտուկէն զատ, Վիէնըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց, Թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա 1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ Թիւ 2։
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց Թիւ 13.
Սկիւտար) Չարշը Պօյը, Թիւ 120։

Դասերը և նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզօղլուի տունը։ 16

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ, իր մասնաւոր շէնքին մէջ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխ, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	187,322,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	581,115,000 »
1908 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	83,232,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան Վօյվօտա, Ղալաթիա։

Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզզատէ խան, Աշըր Էֆէնտի Ճատտէսի, Թիւ 26

Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄՈՒԶ 11

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօն
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարսէլլօ	3709	Սաֆօ	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Միքատօ	3557	Տիբիս	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հօրաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիա	119
Աթիօսքօ	2277	Տրաքօ	1713	Հումպէր	595	Մոնդէպէլլօ		Սցէբա	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Մուցիլլօ	3419	Թասսօ	1323
Պորատինօ	1264	Էպքօ	3464	Իտաճօ	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
Ըրֆֆալօ	4481	Էլսաքատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օսլօ	4100	Թոքիօ	3327
Գէյրօ	1371	Էցաքօ	1841	Քլէօ	1053	Խնթացիօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիբռօ	1837	Ֆիտօ	954	Քոլբինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	242
Գաբէօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոփօ	1700	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գազօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Բոլօ	510	Վոլօ	1289
Ջիքալօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէքանթօ	2272	Րիալթօ	3329	Վըլթուցն.	2391
Սօսէթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվորնօ	1643	Րինալտօ	1553	Եէսս	1350
Գոլորատօ	4235	Կիկանօ	1143	Լորէնցօ	3191	Րօլլօ	1613	Զէցօ	1200
Գանկօ	2905	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Րօճէս	1789	Թորօ	
Գորթօ	895	Կըասանօ	1695	Մարէնկօ	1273	Րօզացիս	136	Մայօն	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.
«Մորոքքօ» շոգենաւը, Նաւապետ Լարէն։
«Միքատօ» շոգենաւը, Նաւապետ Թօրբ։

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.
«Թորօ» շոգենաւը, Նաւապետ Ճէքսըն, օգոստոս 12ին։
«Օթէլլօ» շոգենաւը, Նաւապետ Վիպտըէր, սեպտ. 1ին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՉՕՏ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա։ 10

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է
Միլքմէյտ Պրէնտ
Սուիս Միլք

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ԱՆՈՒՆԴՆ Է
Ամէն անոնք որ գործածած
են այս կաթը՝ կ՚ընդունին որ
ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
[illegible] ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ ԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ
50—12

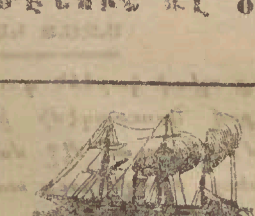

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ՓԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.
ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Օգս. 10ին, Իօնի, Սեւ Ծովէն
Օգս. 17ին, Իմէրէթի, Մարսիլիայէն
Օգս. 24ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն
Օգս. 31ին, Ժօնի, Մարսիլիայէն
Սեպտ. 7ին, Իմէրէթի, Սեւ Ծովէն
ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Օգս. 11ին, Իօնի, Մարսիլիա
Օգս. 18ին, Իմէրէթի, Պաթում, Տրապիզոն, Սամսոն
Օգս. 52ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա։
Սեպտ. 1ին, Իօնի Սեւ Ծով
Սեպտ. 8ին, Իմէրէթի, Մարսիլիա։
Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր..
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Ցիէբի ճամբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։
15 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906էն
3,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1908էն
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆԸ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
Գավալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Ստամպոլ),
Մանչեսթր, Սկիւպ եւ Սերեզ.

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ [illegible] Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի [illegible] վրայ [illegible]։ Զեղչումներ [illegible]։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ՚ընէ։ [illegible] 3, 6, 9, 12 ամսուան [illegible]։ [illegible] Պանք տը Սալոնիք [illegible]։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (75)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՌԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ՓՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Թո՛ղ Թուրքիա կենդանացնէ իր օրէնքները՝ գործադրելով զանոնք. Թո՛ղ իւրաքանչիւրին երաշխաւորէ անձնական ապահովութիւն և արդարութիւն. Թո՛ղ ի յայտ բերուին Սուլթան Մահմուտի, Ապտիւլ-Ազիզի և Մուրատի տուած որոշումները ու նուիրագործուին։ Այն ատեն Թուրքիոյ համար նեղացուցիչ ըլլալէ պիտի դադրին այն համբաւաւոր քաբիթիւլասիոնները, որոնք տնտեսական, ընկերական և քաղաքական տեսակէտով պետութեան մէջ ուրիշ պետութիւններու շարք մը առաջ կը բերեն։ Իրողութեանց ներքին ուժովը՝ ինքնին պիտի անհետանան այդ քաբիթիւլասիոնները։

Բայց եթէ օսմ. ապագայ կառավարութիւնը իր նոր Սուլթանին և պետական մարդոց մէջ չգտնէ հարկ եղած կորովը ու կամքը, հաղթելու համար երկրին մէջ [illegible] քաղաքամին դէմ, Թուրքիա մահուան թո՛ղ պատրաստուի ալ եա, ինչպէս այն պետութեան, որ սահմանած է եւրոպական դաշնակցութիւնը կազմելու Պալքաններուն մէջ ու Դանուբի վրայ։

Թուրքիա, հակառակ իր կենսական ուժերուն, զորս կը վայելէ տակաւին, անցեալին պիտի վերաբերի ա՛լ։

Զգձգումի շրջանը անցած է ա՛լ. Եւրոպա՝ չյարգուած խոստումներէն տաղտկացած, չպիտի վարանի լքելու պարտուած Թուրքիան և պիտի ճանչնայ կատարուած իրողութիւնը։

Ուրեմն անգամ մը եւս Թուրքիոյ հարցնելու է թէ կ՚ուզէ՞ ապրիլ թէ մեռնիլ։

Այս եզրակացութիւնները, որոնք շատ դժնդակ պիտի թուին իրենց լակոնականութեամբը, բնաւ չեն փոխեր «Պաշտօնական Թուրքիա» գրքին մէջ մեր հանած եզրակացութիւնները։

Այս գիրքը յօրինած ատեննիս, ինչպէս նաեւ հիմա, Աւստրիա, Գերմանիայէն [illegible] թելադրուած, որուն դերը հետզհետէ [illegible] կ՚ըլլայ օսմ. կառավարութեան մէջ, մանաւանդ [illegible] ի վեր, կը ջանայ Սելանիկը ձեռք անցընել, [illegible] խռովութիւնները գրգռելով և անոնց վրայ յենլով։ Բայց Աւստրիա պէտք է հաշուի առնէ նորեկ մը, որ Միջերկրականի մասին յոյսեր կը տածէ. այդ նորեկն է Իտալիա, որուն նոր թագաւորը գարատաղցի իշխանուհիի մը հետ ամուսնացած ըլլալուն, աւելի կամ նուազ գաղտնի դաշնագիր մը կնքած է Գարատաղի արդի իշխանապետութեան հետ։ Գարատաղի զօրքերը կռուի պիտի մասնակցին այն օրը, երբ Իտալիա, հապէշական պարտութեան վրէժը լուծելու համար, Աֆրիկեան Տրիպոլիսը նուաճելու ձեռնարկէ։

Ու Իտալիա այդ նուաճումը պիտի ընէ, Ֆրանսայի լռելեայն հաւանութեամբ, որուն քաղաքականութիւնն է, Ֆրէսինէի ձախող Նախարարութենէն ի վեր, Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Ռուսիոյ և Իտալիոյ հացին եղ քսել։

Թո՛ղ չկարծուի որ կը չափազանցենք՝ [illegible] համար։ Մարդ յիմար ըլլալու է որ չտեսնէ [illegible]։ Մարդ յիմար ըլլալու է որ չըմբռնէ թէ [illegible] պետութեանց [illegible] թիւններուն մէջ կը գտնուի Թուրքիոյ սոսկալի տակնուվրայութեան պատճառը, մանաւանդ որ այդ պետութիւնները մերթ կը զգուշին և մերթ կը խրախուսուին։ Այդ տակնուվրայութիւնը կրնայ ուշանալ վերանորոգուած Թուրքիայով մը, որպէս զի բաւական զօրաւոր ըլլայ անի իր անկախութիւնը պահպանելու. համար, իր վաղեմի թշնամիին կրթնած։

Այլեւս անցած է այն ատենը, երբ Թուրքիա կարող էր ռուսական և աւստրիական տենչանքներուն դէմ հանել անգլիական և ֆրանսական տենչանքները։

Բայց Թուրքիա պիտի ըմբռնէ մեծ պետութեանց մրցակցութեան ընծայած պատեհութիւնը, որպէս զի իրաց այդ վիճակէն օգտուելով՝ բարենորոգումներ ի գործ դնէ երկրին մէջ։ Եւ ասոր շնորհիւ, Թուրքիա՝ պալքանեան Դաշնակցութեան գլուխը անցած՝ ոչ միայն կարող [illegible] ազգաց։

Թարգմ. Զ. ՆԵՄՑԷ

ՎԵՐՋ

ԶԵՂՉՈՒՄ

Զգուշացէք յունական Բօզմա գործարանէն, որ անիրաւաբար, Նէքթար գարեջրատան յատուկ շիշերու մէջ գարեջուր կը լեցնէ և անոնց վրայ Նէքթարի գործարանին գործածած գոյնով էթիքէթ և պանտրօլներ կը փակցնէ։

10—8 Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Նէքթար գարեջուրի գործարանին

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՍԹԱՃԵԱՆ